

שעומד — הוא עבד].

אמרו ליה: הין. אנו מסכימים לדבר.

ואי יתיבנא — מורד במלכות הוא, וקטלין לי, ואזלו בתריה [ואם אשב בעזרה, אחשב מורד במלכות, ויהרגוני, וילכו העם אחרי רחבעם⁽⁵⁸³⁾].

אמר להם: כל דאמינא לכו עבדתו [כל מה שאומר לכם תעשו]? אמרו ליה: הין.

מיד: "ויועץ המלך, ויעש שני עגלי זהב, ויאמר אלהם: רב לכם מעלות ירושלים! הנה אלהיך ישראל אשר העלוך מארץ מצרים. וישם את האחד בבית אל, ואת האחד נתן בדר".

אמר להם: ואפילו אם אומר לכם למפלא [לעבוד] לעבודה זרה?

מאי "ויועץ", במי וכיצד התייעץ ירבעם?

אמר ליה צדיק: הם וחלילה!

אמר ליה רשע לצדיק: סלקא דעתך דגברא כירבעם פלח לעבודה זרה [וכי תעלה על דעתך שאדם נכבד כירבעם יעבוד עבודה זרה⁽⁵⁸⁴⁾]?!

אמר רבי יהודה: שהושיב את העם באופן כזה שהושיב רשע אצל כל צדיק.

אלא למינסינהו הוא דקא בעי, אי קבליתו למימריה [אלא ודאי רק לנסותנו הוא מתכוין, אם נקבל את כל דבריו].

אמר להו: חתמתו על כל דעבידנא [האם תחתמו על כל מה שאעשה]? אמרו ליה: הין [כן].

וכך היו מטעים הרשעים את הצדיקים, עד שחתמו כולם על הדבר. ושוב לא היו יכולים לחזור בהם⁽⁵⁸⁵⁾.

אמר להו: מלכא בעינא למיהוי [רצוני להיות מלך].

ואף אחיה השילוני טעה⁽⁵⁸⁶⁾ בדבר, וחשב קא-א

שביאר בדרך אחרת.

ועיין עוד במהרש"א ובעיון יעקב מה שכתבו בביאור ענין זה.

584. לא יתכן כדבר הזה, שהרי הוא הוכיח את שלמה במילי דשמיא! מהרש"א.

583. בעיון יעקב פירש, שכל זה עלה במחשבתו של ירבעם. שהיות ופשוטי העם אינם יודעים הלכה זו, שאף למלכי ישראל אסור לשבת בעזרה, אם יראו אותי עומד, לא יבינו שזה משום שאסור אף למלך לשבת, אלא יאמרו שזה משום שאני עבד, והרי אם סתם אדם יושב בעזרה, מורד במלכות הוא, והורגין אותו, ויסברו שלכן אני עומד.

585. ביד רמה כתב, שאף שחזרו הצדיקים ואמרו שלא חתמו על מנת לעבוד ע"ז, כבר לא שמעו להם שאר העם.

ומשום גסות הרוח שהיתה בו, שחשב שיאמרו עליו שהוא עבד, חטא והחטיא את ישראל, שהעמיד עגלי זהב. ועיי' במהרש"א

586. ביערות דבש כתב, שהענין הוא כך, שכל תחבולות ירבעם היו כדי שלא יעלו ישראל לרגל, כדי שלא ישובו אחרי רחבעם. וחשב, שאם אותם חסידים המשתוקקים לקיים מצות עשה זו ישבו בחו"ל, הרי יהיו פטורים ממצוה

שירבעם רוצה רק לנסותם, ולכן חתם אף הוא על הדבר (587).

דהא יהוא צדיקא רבה הוה [צדיק גדול היה], שנאמר: "ויאמר ה' אל יהוא: יען אשר הטיבת לעשות הישר בעיני ככל אשר בלבבי עשית לבית אחאב, בני רבעים ישבו לך על כסא ישראל".

ובכל זאת, למרות שהיה צדיק גמור, כתיב: "ויהוא לא שמר ללכת בתורת ה' אלהי ישראל בכל לבבו, לא סר מעל חטאות ירבעם אשר החטיא את ישראל". והיינו, משום שראה שאף אחיה השילוני חתם על הדבר.

מאי גרמא ליה [מה גרם לו ליהוא לחטוא לבסוף]?

אמר אביי: ברית כרותה לשפתים. כלומר, מה שאדם מוציא בשפתיו, אף שאינו מתכוין לכך באמת, יתקיים לבסוף.

שנאמר שאמר יהוא בערמה, כדי לאסוף אליו את כל נביאי הבעל ולהרגם: "אחאב

עבר את הבעל מעט, יהוא יעבדנו הרבה". ועל ידי כך אכן נאספו אליו כל נביאי הבעל, והרג את כולם [כפי שמסופר בספר מלכים ב', פרק י'].

רבא אמר: את חותמו של אחיה השילוני ראה יהוא, שאף הוא חתם על ציוויו של ירבעם לעשות עגלים לעבודה זרה, ולכן טעה ועבד אף הוא עבודה זרה.

הרי שאף אחיה השילוני טעה וחתם.

דכתיב (588): "ושחטה שטים העמיקו ואני מוסר לכלם". "ושחטה שטים" היינו שהם שוחטים לפני העבודה זרה, ששטים והולכים אחריה.

אמר רבי יוחנן: אמר הקדוש ברוך הוא: הם העמיקו [וזהו שנאמר במקרא דלעיל "העמיקו"] והחמירו בעבודת העבודה זרה שלהם, יותר משהחמירי אני בשלי. שהרי אני אמרתי: כל שאינו עולה לרגל — עובר רק בעשה (589), ואילו הם אמרו: כל העולה לרגל — ידקר בחרב, כדי שילכו וישחטו לפני העגלים (590).

587. ביד רמה כתב, שודאי לא חתם לעבוד עבודה זרה, אלא חתם לקיים כל מצותו של ירבעם. וכיון שראה יהוא את חתימתו, סבר שאפילו עבודה זרה קיבל עליו.

588. הב"ח והגר"א גורסין "כתיב". שאין מקרא זה שייך לדלעיל. ועיי' במהרש"א.

589. ביד רמה גרס "עובר בלאו". וכתב: ולא ידענא מהיכא נפקא. ובגליוני הש"ס כתב, שהוא נלמד מ"לא תאחר".

590. עוד פירש רש"י, "שטים" היינו שטיות

זו. והרי אמרו: כל הדר בחו"ל כאילו עובד עבודה זרה, וזו היתה כוונתו במה ששאלם: אפילו לעבוד עבודה זרה? דהיינו, אפילו אם אצוה לשבת בחו"ל כדי שלא יצטרכו לעלות לרגל, גם כן תשמעו לי?

ועל זה הסכים וחתם אחיה השילוני, שכונתו היתה לדבר מצוה, כדי שישמעו לקול המלך, והוא מצות עשה, שכבודו שקול לכבוד המקום. וכדי לעשות שלום, ולא יעלו לרגל, וימרדו במלך ירבעם.

אמנם סוף הדבר היה שהוסיפו למעול מעל, עד שגרם גלות ארץ ישראל, וחורבן המקדש.

תשעה באב, שבו חזרו מרגלים מלתור את הארץ, ובו נחרבו בית ראשון ושני.

"ויהי בעת ההיא וירד יהודה מאת אחיו". תנא משום רבי יוסי: עת מזומנת לפורענות היא. שנתחייבה תמר שריפה⁽⁵⁹²⁾, ומתו ער ואונן בניו.

"וילך רחבעם שכם, כי שכם בא כל ישראל להמליך אתו". תנא משום רבי יוסי: שכם — מקום מזומן לפורענות הוא:

שהרי בשכם עינו את דינה,

ובשכם מכרו אחיו את יוסף⁽⁵⁹³⁾,

ובשכם נחלקה מלכות בית דוד [כפי שמסופר בספר מלכים א', פרק יב].

כתוב: "וירבעם יצא מירושלים". אמר רבי חנינא בר פפא: שיצא מפיתקה [מכללה⁽⁵⁹⁴⁾] של ירושלים. שלא לחזור אליה לעולם, ולא ליטול חלק בעבודה⁽⁵⁹⁵⁾.

"וימצא אתו אחיה השילוני הנביא בדרך

"ואני מוסר לכולם" היינו, שאמר הקדוש ברוך הוא, אני לא חשתי כל כך לכבודי כמו שהם חשו לכבוד העבודה זרה שלהם, שאמרו שמי שלא יעלה ידקך בחרב, אלא יסורים בעלמא יסרתים, שמי שאינו עולה — עובר בעשה.

כתוב: "ויהי בעת ההיא, וירבעם יצא מירושלים, וימצא אתו אחיה השילוני הנביא בדרך, והוא מתכסה בשלמה הרשה".

תנא משום רבי יוסי: "ויהי בעת ההיא" — עת היא מזומנת לפורענות⁽⁵⁹¹⁾. ששם נחלקה מלכות ישראל, כפי שנאמר בהמשך אותו מקרא [מלכים א', פרק יא].

"בעת פקדתם יאבדו", תנא משום רבי יוסי: עת מזומנת לפורענות.

"בעת רצון עניתך". תנא משום רבי יוסי: עת מזומנת לטובה.

נאמר בענין חטא העגל: "וביום פקדי ופקדתי עליהם חטאתם". תנא משום רבי יוסי: עת היא מזומנת לפורענות. והיינו

593. שנאמר: "הלא אחיך רעים בשכם, לכה ואשלחך אליהם". ואף שנאמר לאחר מכן "וימצאם בדותן", היינו כבר הסמוך לשכם, ונקרא על שם שכם. אי נמי, באמת בשכם היו, ו"דותן" כמדרשו, שהיו דנים עליו להרגו. רש"י. ועיי' בפירוש רש"י על החומש.

594. "פתקה" היינו כמו "נפל פתקא מן מרקיעא" [בבא מציעא פו א.]. דהיינו, מן הכתובים והחתומים בפתקה של ירושלים.

595. כך פירש רש"י. ובערוך כתב, שיצא מן

שלהם, שטרו מאחרי הקדוש ברוך הוא, "העמיקו" עד שחיטה [היינו "שחטה"]. כלומר, שחייבו מיתה למי שעולה לרגל, ומניח את העגלים מלעבדם.

591. ענין עת מזומנת הן לטובה והן לרעה הוא, כי השם יתברך מביא הטוב והרע לעולם באופן קרוב לטבע. ולכן, כשמביא לאדם טוב לפי שכרו, מביאו בעת שמזומנת ממילא לטובה, כפי המזל שבאותו זמן. וכן להיפך. מהרש"א.

592. ואף שלא נשרפה, מכל מקום צער לפי שעה היה. יד רמה.

והוא מתכסה בשלמה חדשה, ושניהם לברם בשדה".

מאי "בשלמה חדשה"?

אמר רב נחמן: בשלמה חדשה. מנה שלמה חדשה — אין בה שום דופי (596), אף תורתו של ירבעם — לא היה בה שום דופי.

דבר אחר: "שלמה חדשה", שחידשו אחיה השילוני וירבעם בתורה (597) דברים שלא שמעה און מעולם.

מאי "ושניהם לברם בשדה"?

אמר רב יהודה אמר רב: שכל תלמידי חכמים דומין לפניהם כעשבי השדה [שנמוכים ושפלים הם].

ואיכא דאמר: שכל טעמי תורה מגולין להם בשדה [כמו שהשדה מגולה].

כתוב: "לכן תתנו שלוחים על מורשת גת, בתי אכזיב לאכזב למלכי ישראל".

אמר רבי חנינא בר פפא: יצאה בת קול ואמרה להן: מי שהרג את גלית הפלשתי, ועל ידי כך הוריש אתכם את העיר גת [שהיתה שייכת מקודם לגלית], דהיינו — דוד, תתנו שילוחים לבניו? שתעזבו מלכות בית דוד ותמליכו עליכם אחרים?!

"בתי אכזיב, לאכזב למלכי ישראל". היות ואתם מכזבים למלכות בית דוד, והולכים אחרי מלכי ישראל, לכן תהיו נמסרים ביד מלכי נכרים, שהם שטי כזב (598).

אמר רב חנינא בר פפא: כל הנהנה מן העולם הזה בלא ברכה — כאילו גזול להקדוש ברוך הוא וננסת ישראל (599). שנאמר: "גזול אביו ואמו ואמר אין פשע (600)", חבר הוא לאיש משחית".

ואין "אביו" — אלא הקדוש ברוך הוא,

שסופן למרוד במלכיהם. ואכן כך מציינו ברוב מלכי ישראל, שקשרו עליהם והרגום.

599. בעיון יעקב ביאר, שהיות ואינו מברך, אין ישראל יכולין לענות אמן, והרי גדול העונה אמן יותר מן המברך. וכיון שמונע רבים ממצוה, נקרא חוטא ומחטיא. ולכן דימה ענין זה לחטאת ירבעם, שחטא והחטיא את הרבים. עיי"ש.

600. שהוא חושב זאת לעבירה קלה, ואין פשע. כמו הגזול את אביו ואמו, שחושב שאין זו גזילה, כי ימחלו לו לבסוף. וגם, שהרי לאחר זמן ממילא זה יהיה שלו.

אבל באמת אינו כן, אלא עבירה גדולה היא בידו, שחבר הוא לאיש משחית. שכשם שירבעם השחית והפריד את ישראל מאביהם שבשמים,

הכתב הכתוב לצדיקים לעתיד לבוא, שיחיו וישמחו בירושלים, כדכתיב "כל הכתוב לחיים בירושלם". ולכאורה לא פירש כרש"י, משום שירבעם משבט יוסף היה, ואינו לא כהן ולא לוי, ואם כן, מה לו ולעבודת בית המקדש?

596. שעדיין נקיה היא, ללא רבב. וקא משמע לן בדרש זה, שבאותה שעה שנתמנה ירבעם למלך על ידי אחיה — כשר היה. מהרש"א.

597. כך פירש רש"י. וכיד רמה הביא, דהיינו דברי המלכות שבישר אחיה לירבעם.

598. כך כתב רש"י. וכיד רמה כתב, ישראל שהם בתי כזב, שאין בהם אמונה, ומשיבים רעה תחת טובה, הם יהיו לאכזב למלכי ישראל.

שנאמר: "הלא הוא אביך קנך". ואין "אמו" — אלא כנסת ישראל, שנאמר: "שמע בני מוסר אביך ואל תטש תורת אמך".

ואין גזילה כלפי הקדוש ברוך הוא וכנסת ישראל — אלא זו בלבד. שתקנו חכמים לברך על כל דבר ודבר, כדאיתא במסכת ברכות: "כל הטועם ואינו מברך — נקרא גזלן, שנאמר: לה' הארץ ומלואה"⁽⁶⁰¹⁾.

מאי "הבר הוא לאיש משחית"?

הבר הוא לירבעם בן נבט, שהשחית את עם ישראל לאביהם שבשמים.

"וידה ירבעם את ישראל מאחרי ה' והחטיאם הטאה גדולה". אמר רבי חנין: שעשה ירבעם לישראל כשתי מקלות המתיוות זו את זו [שמכה אדם זו על ידי זו — וניתות למרחוק]⁽⁶⁰²⁾, כך עשה ירבעם, שהרחיק את ישראל מהקדוש ברוך הוא בעל כרחם.

והיות ודיברה הגמרא בעגלי הזהב של ירבעם, מביאה הגמרא עוד בענין אלהי זהב.

כתוב בספר דברים: "ודי זהב". אמרו רבי רבי ינאי: אמר משה לפני הקדוש ברוך הוא:

רבונו של עולם! בשביל כסף וזהב שהשפעת לחן לישראל עד שיאמרו דיי, גרם להם לעשות להם אלהי זהב.

משל אמרו: אין ארי דורם ונוהם מתוך קופה של תבן⁽⁶⁰³⁾, אלא מתוך קופה של בשר. שמתוך שיש לו הרבה לאכול — הוא נוהם. כך ישראל, מתוך שהיה להם שפע טובה, עשו אלהי זהב.

אמר רבי אושעיא: עד זמנו של ירבעם, היו ישראל יונקים מעגל אחד [היו לוקים על עוון עגל אחד, שעשו במדבר].

מכאן ואילך, מזמנו של ירבעם — יונקים ישראל משנים ושלושה עגלים. כלומר, שנתווסף להם אף עוון שני עגליו של ירבעם⁽⁶⁰⁴⁾.

אמר רבי יצחק: אין לך כל פורענות ופורענות שבאה לעולם, שאין מעורב בה אחד מעשרים וארבעה בהכרע ליטרא [הכרע ליטרא הוא הכמות המועטת שכף המשקל נוטה לצד זה יותר מלצד אחר. ואחד מעשרים וארבע ממנו הוא דבר מועט ביותר] של עגל הראשון⁽⁶⁰⁵⁾. שנאמר:

זריקה ראשונה.

603. שכאשר יש לפניו רק קופה של תבן, שאינו מאכלו, הוא נשאר רעב. ולפי שהוא רעב — אינו מתגאה. יד רמה.

604. "שנים ושלושה עגלים" היינו שנים של ירבעם, ושלישי שעשו במדבר. עיי' רש"י.

605. כתב רש"י, שאין הכוונה דווקא לכמות זו. אלא הכוונה לדבר מועט ביותר.

שלא יעלו לרגל למקום השכינה לברך משם את ישראל, כך זה שאינו מברך ברכת הנהנין, מונע ברכה מישראל. מהרש"א.

601. כך כתב רש"י. ועיי' בגמ' ברכות [לה א].

602. ביד רמה כתב, דרך הנערים כשמשחקין במקלות קטנות, אוחוזו שתי מקלות בידו, וזורק את אחד מהם. וטרם יתרחק המקל האחד הימנו, מכה במקל השני את הראשון באויר, והוא הולך בכח הכאה שניה יותר ממה שהיה הולך מחמת

"וביום פקדי — ופקדתי עליהם חטאתם" [כלומר, ביום שהקדוש ברוך הוא יפקוד על ישראל עוון, יפקוד עליהם גם מחטא העגל].

אמר רבי הנינא: לאחר עשרים וארבעה דורות מזמן מעשה העגל — נגבה פסוק זה. שנאמר גבי חורבן הבית, שהיה בדורו של צדקיהו: "ויקרא באזני קול גדול לאמר קרבו פקדות העיר ואיש כלי משחתו בידו". והיינו, שקרב אותה מעשה שנאמר בו "וביום פקדי", דהיינו — מעשה העגל. ומזמן העגל, שהיה בימי נחשון, עד זמן צדקיהו, היו עשרים וארבעה דורות(606).

כתוב "אחר הדבר הזה לא שב ירבעם מדרכו

הרעה".

מאי "אחר", אחרי איזה דבר לא שב ירבעם?

אמר רבי אבא: אחר שתפשו הקדוש ברוך הוא לירבעם בבגדו, ואמר לו: חזור בך(607), ואני ואתה ובן ישי נטייל בגן עדן(608).

אמר לו ירבעם לקדוש ברוך הוא: מי ילך בראש, אני או בן ישי?

אמר לו הקדוש ברוך הוא: בן ישי ילך בראש(609).

אמר לו ירבעם: אי הכי — לא בעינא [אם

606. עיי' ברש"י חשבון הדורות.

607. אף שאמרו שהחוטא ומחטיא את הרבים — אין מספיקין בידו לעשות תשובה, אולי לפי שהיה בעל תורה גדול, עד שאמרנו לעיל שלא נמצאה בתורתו שום דופי, ריחם עליו הקדוש ברוך הוא להחזירו בתשובה. עיון יעקב.

608. שדוד הוא ראש לבעלי תשובה, כדאמרינן: לא היה דוד ראוי לאותו מעשה, אלא כדי להורות תשובה. אבל הוא לא החטיא את אחרים. ולכן אותם שחטאו והחטיאו, אינם יכולים ללמוד ממנו.

ואם היה ירבעם שב מחטאיו, הרי שהוא היה ראש לבעלי תשובה שהחטיאו את הרבים.

וזהו שאמר לו הקדוש ברוך הוא: חזור בך, ונטייל בגן עדן. שהטיוול הוא להשתעשע בבעלי תשובה היושבים בגן עדן.

שאלו ירבעם: מי בראש, שהרי לי קדימה על בן דוד, שהרי תשובתי מעולה יותר, שמקרכת אף את מי שחטא והחטיא!

אמר לו הקדוש ברוך הוא, אף על פי כן בן

ישי בראש, כי הוא הקים ראשון עולה של תשובה. הריא"ף.

609. לכאורה הדבר תמוה, שהרי בתחילה אמר לו הקדוש ברוך הוא: ואני ואתה ובן ישי נטייל, הרי שהקדים את ירבעם לבן ישי, שהוא יהיה בראש. ואיך אמר לו עתה שבן ישי יהיה בראש? וכתב בספר סמא דחיי [הובא בענף יוסף],

שמה שהקדימו לבן ישי בתחילה, היינו אם היה ירבעם חוזר בו בלי סיבה חיצונית, רק מאהבת ה' יתברך. שאז יהפכו כל זדונותיו לזכויות, ויהיו לו כל כך הרבה זכויות עד שיקדום לבן ישי.

אבל לבסוף, ששאל מי בראש, הרי שאינו שב מאהבה, אלא לקבל פרס, ולא יהפכו זדונותיו לזכויות, ולכן בן ישי בראש.

אלא שעדיין קשה, הרי ירבעם שמע שהקדוש ברוך הוא הקדים אותו לדוד, ולמה שאל מי בראש?

ועוד, מה ראה לשטות זו, שמשום שבן ישי בראש, אמר לא בעינא, ונדון בגיהנם! ועיי"ש מה שביאר בזה באורך. וע"ע בענף יוסף מה שהביא בביאור ענין זה באורך.

כך, אינני רוצה] (610).

רבי אבהו היה רגיל דחוה קא דריש [היה רגיל לדרוש] בענין זה של שלשה מלכים שאין להם חלק לעולם הבא.

חלש [נעשה רבי אבהו חולה].

קביל עליה דלא דריש [קבל עליו שלא לדרוש בגנותן של שלשת המלכים].

ב-קב כיון דאיתפח [שנתרפא] — הדר קא דריש (611) [חזר לדרוש] בשלשה מלכים.

אמרי לו תלמידיו: וכי לא קבילת עלך דלא דרשת בהו [האם לא קיבלת עליך שלא לדרוש בהם]!?

אמר להם רבי אבהו: אינחו מי הדרו בהו, דאנא אהדר בי [וכי הם חזרו בהם ממעשיהם הרעים, שאחזור בי אני ולא אדרוש בהם] (612)?

רב אשי אוקי אשלשה מלכים [הגיע בלימודו עד ענין שלשה מלכים]. אמר: למחר נפתח בחברין [מחר נתחיל ללמוד ענין חברינו, שהיו תלמידי חכמים כמונו], שאין להם חלק לעולם הבא.

אתא מנשה, איתחזי ליה בחלמיה [בא מנשה, ונתגלה אליו בחלום]. אמר לו לרב אשי: חברך וחבירי דאבוך קרית לן [חברריך וחברי אביך אתה קורא לנו]? מהיכא בעית למישרא המוציא [וכי יודע אתה באיזה מקום בפת צריך לבצוע בזמן ברכת המוציא]?

אמר ליה רב אשי: לא ידענא [אינני יודע] (613).

אמר ליה מנשה: מהיכא דבעית למישרא המוציא לא גמירת [לא למדת], וחברך קרית לן [ואתה קורא לנו חברריך]!?

אמר ליה רב אשי: אגמריה לי [למדני דבר זה], ולמחר דרישנא ליה משמך בפירקא

ללמוד ולדרוש הפסוקים. וגם יש בזה מצוה לגנות הרשעים כדי שלא ייודון עוד, כיון דלא הדרי בהו.

612. שאמנם אירע לי מעשה שנעשיתי חולה, ומשום כך היה לי לחזור בי. אבל גם להם אירעו דברים שהיו צריכים לחזור בהם בגללם, כמו שמצינו אצל ירבעם שיבשה ידו, וכאשר חלה אביה בנו, וכן מצינו באחאב במעשה בן הדד. מהרש"א.

613. כתב ביד רמה, שודאי ידע שצריך לפרוס במקום המובחר שבפת. אבל לא ידע מהו המקום המובחר.

610. כתב ביד רמה, שכל זה הוא דרך משל. שהוכיחו הקדוש ברוך הוא על ידי נביאיו להחזירו בתשובה, וסרב בו. והבטיחו בטובת עולם הבא אם יחזור בו, וסרב בו. כאדם שמסרב לעשות רצונו, עד שתופס בבגדו, והלה עומד במרדו. "ואני ואתה נטייל בגן עדן" — גם זה דרך משל נאמר, שהקבלת פני שכינה הוא גן עדן האמור לעולם הבא. כלומר, שיהא כבודי מצוי עמכם לעולם הבא, ואתם נהינן מזיו כבודי. עיי"ש.

611. הקשה בעיון יעקב, הא איתא ברמ"א [י"ד סי' רכ"ח סעיף מ"ה], שהנודר בעת צרה, אין מתירין לו אלא לצורך מצוה! וכתב, דשמא גם זה נחשב צורך מצוה,